

Szociális kihívások Heves megyében

Bogárdi Lászlóné

1. Heves megye demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzete

Az alfejezetben népszámlálási adatokra támaszkodva teszek kísérletet arra, hogy röviden bemutassam, milyen demográfiai, társadalmi-gazdasági folyamatok zajlottak és zajlanak Heves megyében. Mindez szükséges a tanulmány további fejezeteiben bemutatásra kerülő ellátási igények mögött álló folyamatok megértéséhez.

Heves megye lakosság száma a korábbi dinamikus népességnövekedést és az 1980-as demográfiai csúcsot követően csökkenésnek indult.

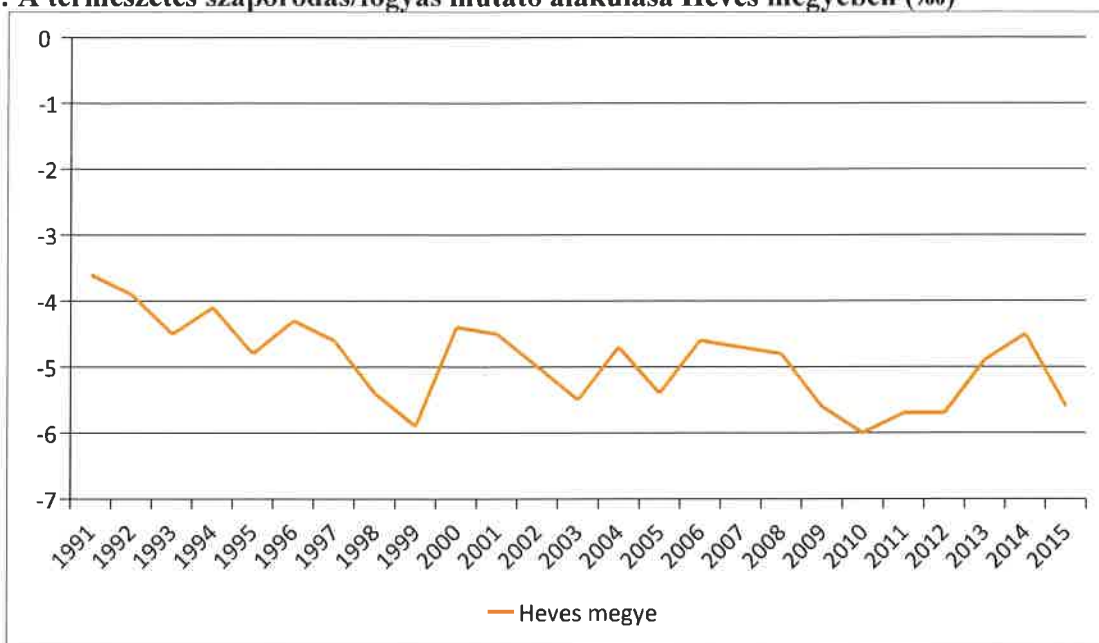
1: A népesség számának alakulása, népsűrűség, népszaporodás Heves megyében (fő)

Év	Népesség	Népsűrűség, fő/km ²	A népesség		Időszak	Tényleges szaporodás, ill. fogyás (-)	Átlagos évenkénti szaporodás, ill. fogyás (-) százalékban
			az 1870. évi	az előző			
Jelenlévő népesség							
1870	205 146	56,4	100,0	–	–	–	–
1880	203 338	55,9	99,1	99,1	1870–1880	-1 808	-0,08
1890	227 156	62,5	110,7	111,7	1881–1890	23 818	1,11
1900	249 354	68,6	120,6	108,9	1891–1900	20 246	0,86
1910	275 181	75,7	134,1	110,4	1901–1910	25 827	0,99
1920	292 290	80,4	142,5	106,2	1911–1920	17 109	0,60
1930	312 085	85,8	152,1	106,8	1921–1930	19 795	0,66
1941	319 043	87,7	155,5	102,2	1931–1941	6 958	0,22
1949	316 273	87,0	154,2	99,1	1941–1948	-2 770	-0,11
1960	347 856	95,6	169,6	110,0	1949–1959	31 583	0,87
1970	347 270	95,5	169,3	99,8	1960–1969	-586	-0,02
Állandó népesség							
1980	353 766	97,3	172,4	102,7	1970–1979	9 268	0,27
1990	339 376	93,3	165,4	95,9	1980–1989	-14 390	-0,41
2001	325 132	89,4	158,5	95,8	1990–2001	-14 244	-0,39
2011	310 192	85,3	151,2	95,4	2001–2011	-14 940	-0,43
Lakónépesség							
1980	350 360	96,3	170,8	103,0	1970–1979	10 214	0,30
1990	334 408	91,9	163,0	95,4	1980–1989	-15 952	-0,46
2001	325 727	89,6	158,8	97,4	1990–2001	-8 681	-0,24
2011	308 882	84,9	150,6	94,8	2001–2011	-16 845	-0,49

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A népességszám alakulását a természetes szaporodás/fogyás és a vándorlási egyenleg határozza meg. Előbbit az élveszületések és a halálozások különbségéből számoljuk. Megyei szinten a kilencvenes éveket vizsgálva természetes fogyásról beszélhetünk; azaz a születések száma elmaradt a halálozások számától.

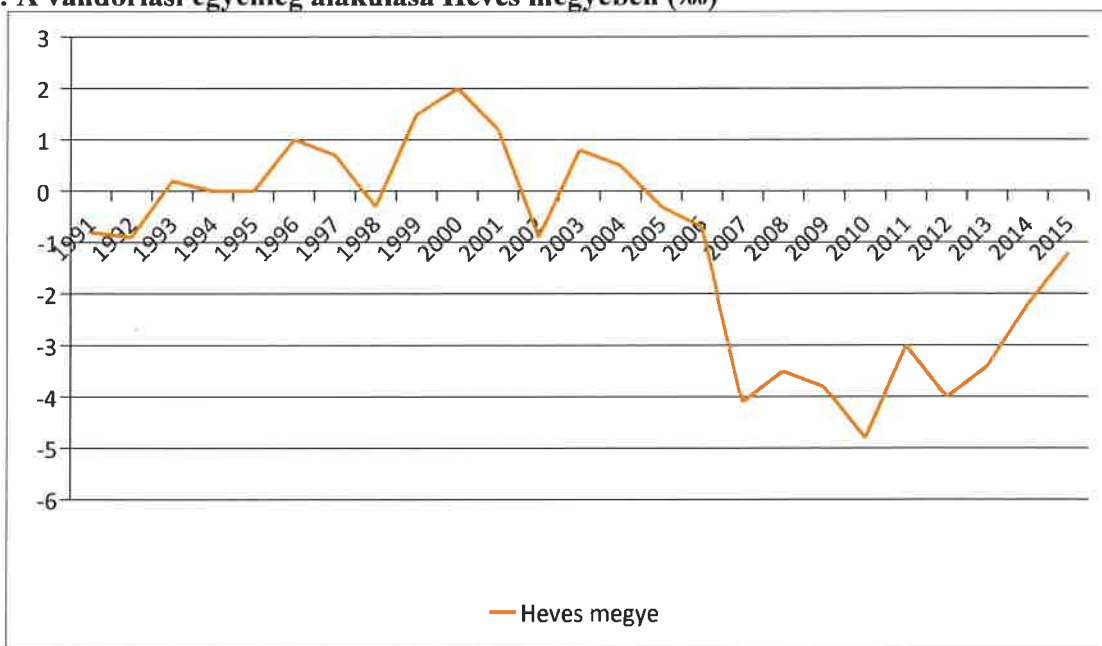
2: A természetes szaporodás/fogyás mutató alakulása Heves megyében (‰)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A vándorlási egyenleget, vagyis az oda- és elvándorlók számának különbségeként előálló mutatót szintén érdemes megvizsgálni. Heves megyében 1991-2004 között a 2000 környéki évek kivételével nagyjából megegyezett az elvándorlók és az odavándorlók száma, azonban 2005 óta folyamatosan meghaladja az elvándorlók száma az odavándorlókat.

3: A vándorlási egyenleg alakulása Heves megyében (‰)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A következő két táblázat a társadalom belső összetételét mutatja meg: előbbi a nemzetiségi, etnikai kisebbség szerint, utóbbi pedig a népesség vallási, felekezet hovatartozása szerint.

4: A népesség nemzetiség és etnikai kisebbség szerint Heves megyében (%)

	magyar	cigány (romani, beás)	német	román	szlovák	egyéb
Heves megye	91,5	6,7	0,5	0,2	0,2	0,9

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

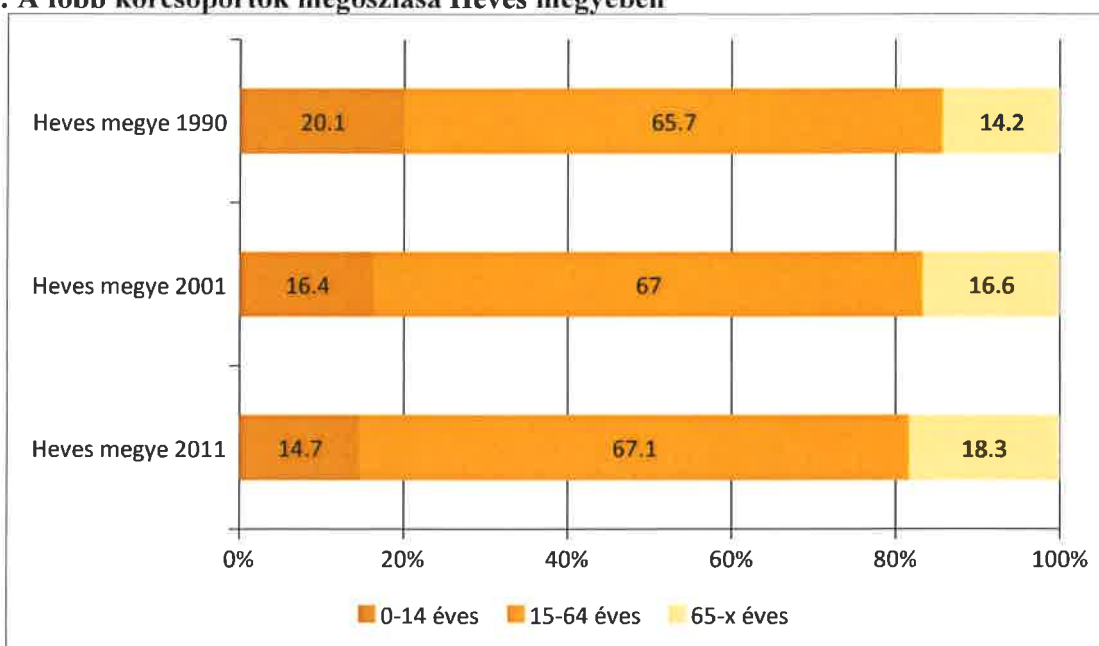
5: A népesség vallás, felekezet szerint Heves megyében (%)

	katolikus	református	más vallási közösséghez, felekezethez tartozik	vallási közösséghez, felekezethez nem tartozik	nem kívánt válaszolni, nincs válasz
Heves megye	52,5	4,8	1,9	15,1	25,8

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

Heves megye korszerkezete – Magyarorszáéhoz hasonlóan – előregedő társadalmat jelez a fiatalok alacsony és az időskorú népesség magasabb arányával.

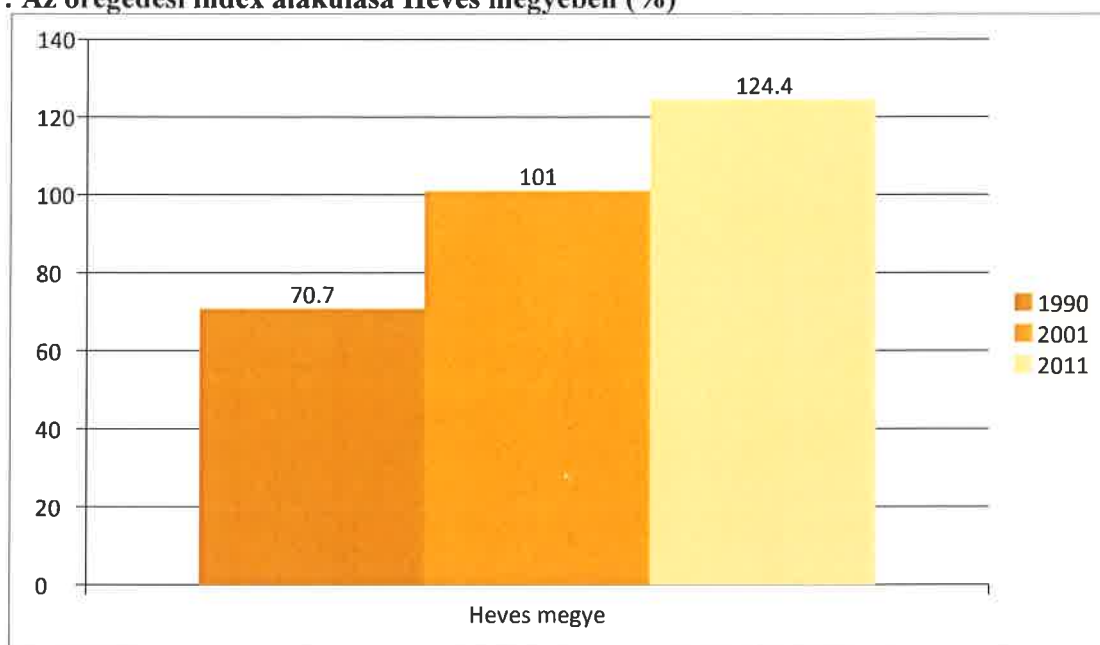
6: A főbb korcsoportok megoszlása Heves megyében

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

Az öregedési index, vagyis a fiatalok és az idősek egymáshoz viszonyított aránya szintén az előregedést mutatja a megyében.

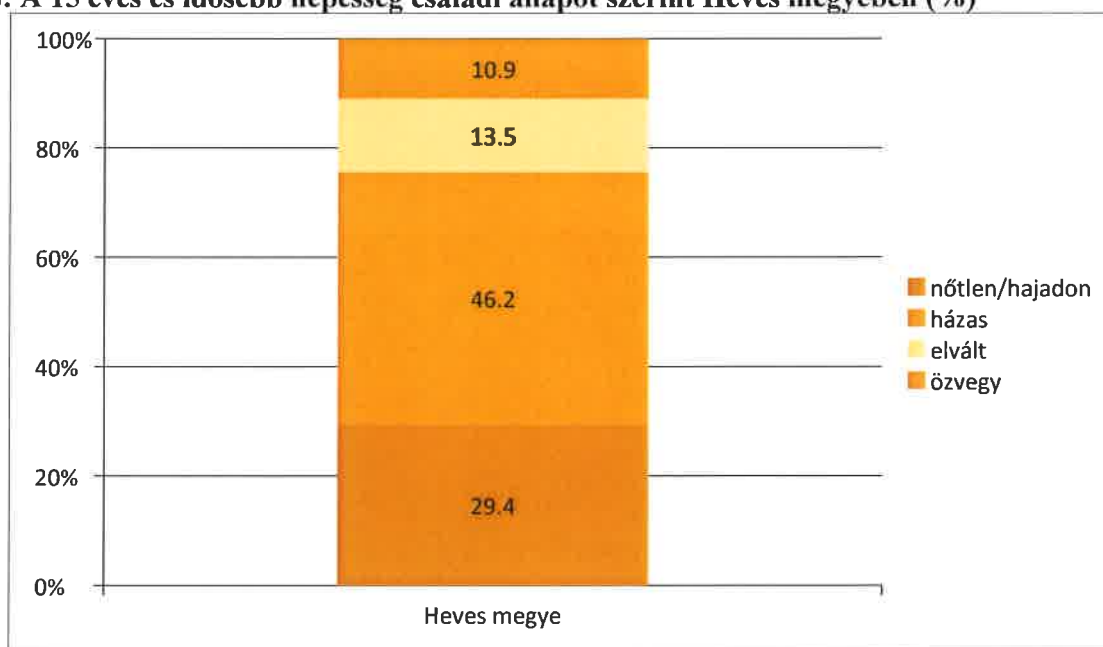
7: Az öregedési index alakulása Heves megyében (%)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A népesség korszerkezete összefüggést mutat a családi állapot szerinti megoszlással, mindez az előregedő Heves megye példáján is megmutatkozik.

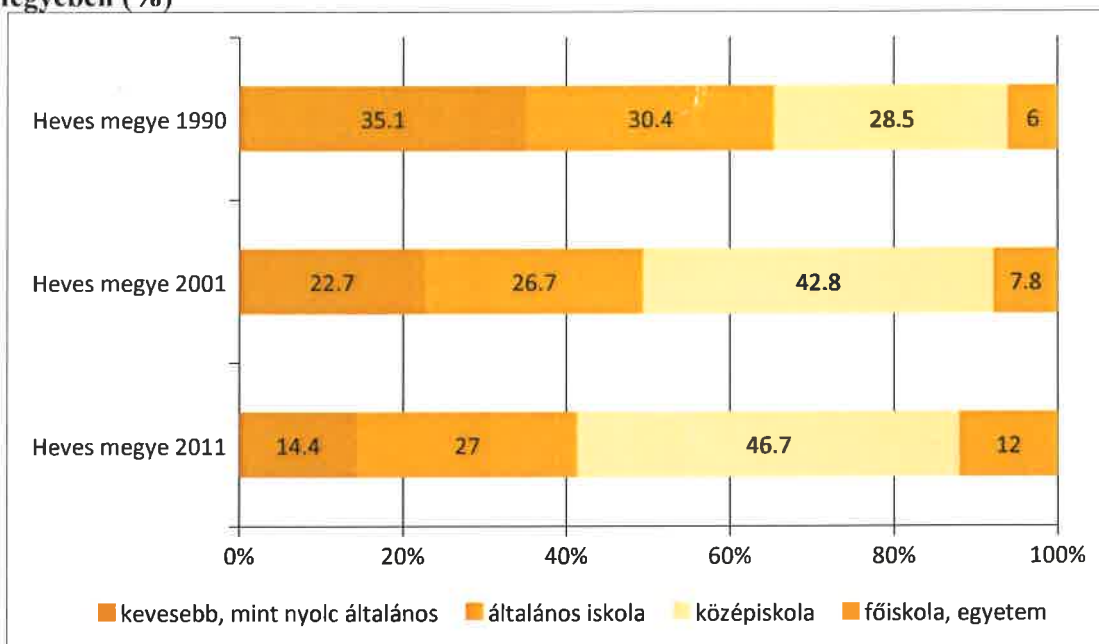
8: A 15 éves és idősebb népesség családi állapot szerint Heves megyében (%)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A legmagasabb iskolai végzettséget vizsgálva azonban – többek közt – megállapítható, hogy jelentősen csökkent az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a megyében, míg a diplomásoké megduplázódott a két évtized alatt.

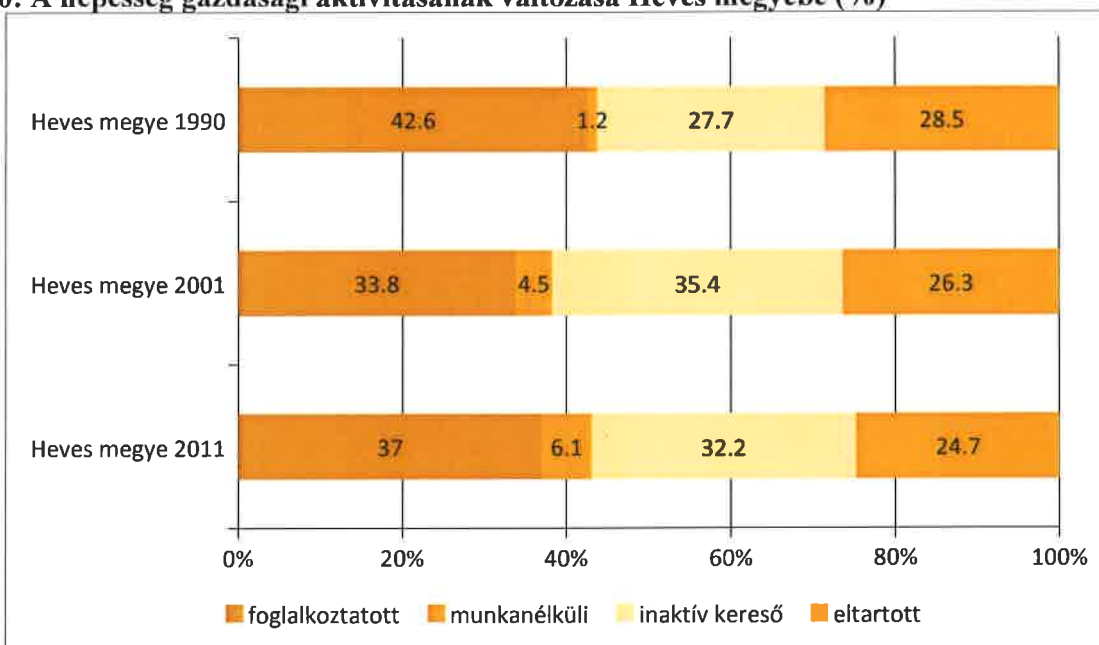
9: A 7 évesnél idősebb népesség legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint Heves megyében (%)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A népesség képzettségi színvonala és a foglalkoztatottsági-munkanélküliségi mutatók szoros összefüggésben állnak egymással, érdemes ezt is hosszabb időtávon – szintén az elmúlt három népszámlálás adatainak tükrében – vizsgálni.

10: A népesség gazdasági aktivitásának változása Heves megyébe (%)

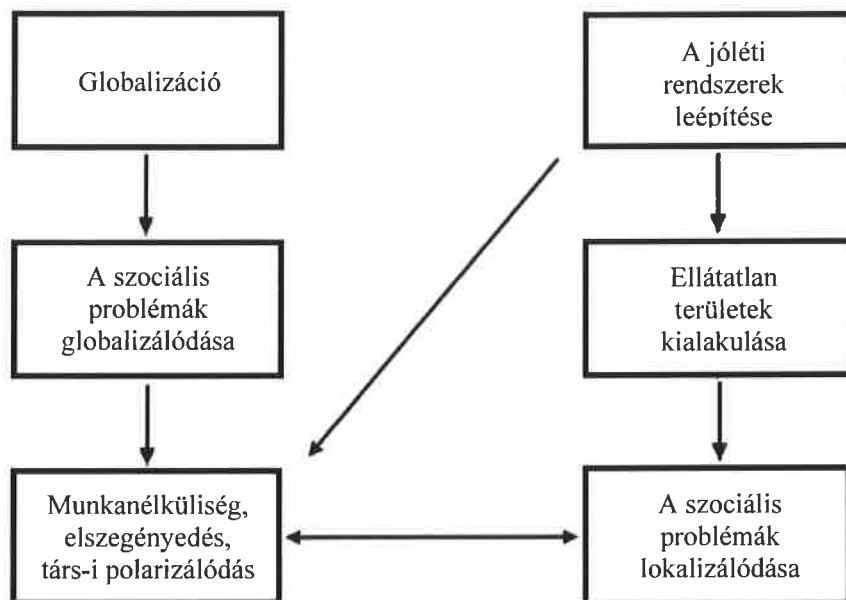

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

2. A szociális problémák lokalizálódása

A szociális szakma esetében is indokolt a területi szemlélet meghonosítása, hiszen „a globálisan és nemzeti szinten ignorált és kielégítetlen szükségletek, szociális problémák lokalizálódnak, olyan terheket rakva a helyi ellátásokra, amelyekkel azok képtelenek lesznek megbirkózni” (Farkas 2012, 268). Bódi (2001) már az ezredfordulón felhívta a figyelmet arra a tendenciára, miszerint a lokális ellátórendszerek egyre nagyobb teret kapnak, azonban ez a helyi kezdeményezések előtt nyíló lehetőségekkel párhuzamosan a helyi intézmények, szakemberek feladatait, leterheltségét is fokozza.

11: A szociális problémák globalizálódása és lokalizálódása (Bódi, 2001)

Egyértelmű, hogy először a helyi ellátórendszerek szembesülnek a problémákkal, tanulmányomban emiatt kiemelten hangsúlyos lesz annak bemutatása, hogy akár a helyi településvezetés, de még inkább a helyi intézmények, szakemberek milyen problémákkal találkozhatnak.

3. A gyermekjóléti szolgálatoknál jelentkező szolgáltatási, ellátási igények

Az említett területi szemlélet jegyében érdemes nemcsak megyei adatokat elemezni, de összevetni az országban és a megye egyik leszakadó, hátrányos helyzetű térségében, a hevesi járásban működő gyermekjóléti szolgálatokra vonatkozó statisztikai adatokat. Problémát jelent a helyzetfeltárás során, hogy bár az intézményeket adatszolgáltatási kötelezettség, sőt gyakran túlzott adminisztrációs feladatok terhelik, kutatási célra ezen adatok csak jóval (évekkel) később férhetők hozzá, akkor is szelektíven.

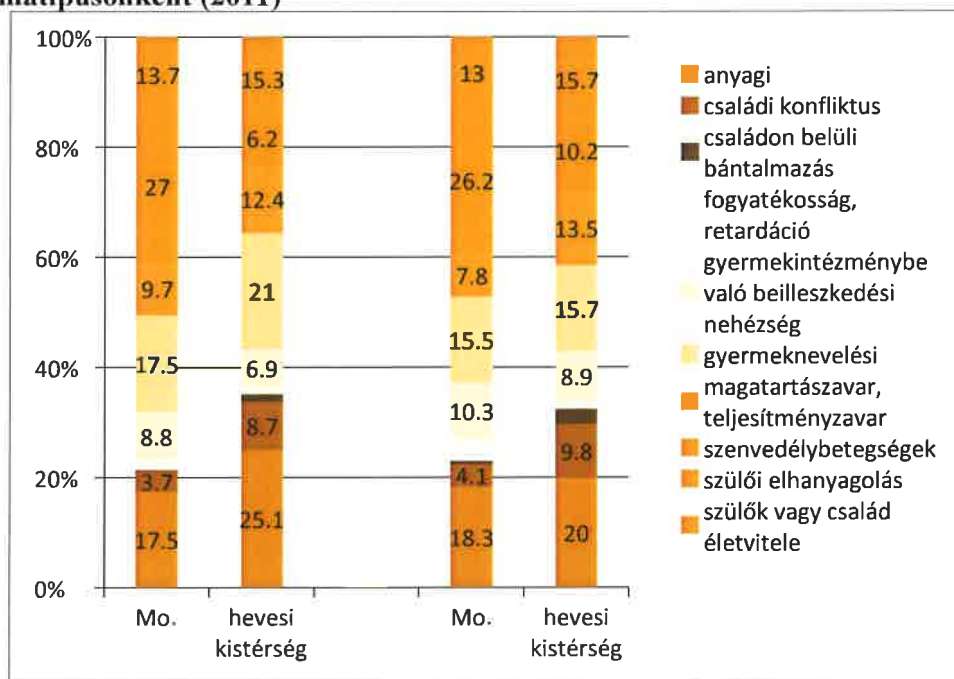
12: A gyermekjóléti szolgálatok gondozási eseteinek száma a kapcsolatfelvétel módja szerint (2011)

	együttműködésre kötelezett (hatóságok által kezdeményezett)	gyermekjóléti szolgálat (szervezeti egység) által kezdeményezett	jelzőrendszer által kezdeményezett	önkéntes (gyermek kezdeményezte)	szülővel közösen	a gyámhatóság által kezdeményezett
Magyarország	10,8	13,4	49,8	2,6	11,5	11,9
hevesi kistérség	18,1	14,2	43,4	0	2,1	22,2

Forrás: <http://regionaldata.org/>

Mind országosan, mind a hevesi térségben a kapcsolatfelvételek közel felét a vonatkozó törvényi szabályozás alapján kötelezően működtetett jelzőrendszer kezdeményezi. Emellett azonban a hevesi térségben jellemzőbb a hatóságok által kezdeményezett együttműködésre kötelezettség, illetve a gyámhatóság által kezdeményezett (utóbbi közel kétszerese az országos aránynak). A szülővel közösen történő (önkéntes) megkeresés viszont töredéke, a gyermek kezdeményezte pedig egyáltalán nem jelenik meg. Mindannak jelentősége, hogy a hevesi térségben jellemzőbb az együttműködési kötelezettség, az itteni gyermekjóléti szolgálat szociális szakembereinek tevékenységét tovább nehezíti, hiszen ezek a (leendő) kliensek jellemzően kevésbé vagy egyáltalán nem motiváltak a segítői kapcsolatba történő bekapcsolódásra.

13: Gyermekjóléti szolgálat – Kezelt problémák száma és az ellátott gyermekek száma problémátípusonként (2011)

Forrás: <http://regionaldata.org/>

A kezelt problémák száma és az ellátott gyermekek száma közel azonos arányokat mutat, azonban az országos és a hevesi térség adatai között ismét jelentős különbségek láthatóak. Az anyagi gondok, a családi konfliktusok és a gyermeknevelési problémák jellemzőbbek a hevesi térségben, míg a szülői elhanyagolás aránya mindössze negyede itt az országosnak.

A gyermekjóléti alapellátások – az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról alapján – egyfajta prevenciós céllal működnek. Céljukat Herczog (2005, 95) úgy határozza meg, hogy „a gyermek és családja lakóhelyén kaphassa meg mindazt a támogatást és segítséget, amely a gyermek jólétéhez szükséges”. Ezzel szemben a védelembé vétel – bár a gyermek gondozása még ekkor is a családban történik – akkor kezdeményezendő, ha az alapellátás nem vezet eredményre: nem tud segíteni a gyermekjóléti szolgálat ennek keretein belül, vagy ezt a segítséget a család nem fogadja el. Vagyis az alapellátásban való részvétel lehetőség, a védelembé vétel pedig kötelezettség.

14: A gyermekjóléti szolgálatnál alapellátás, illetve védelembé vétel keretén belül gondozott gyermekek aránya (2010)

	Alapellátás keretén belül (%)	Védelembé vétel keretén belül (%)
Magyarország	67,04	18,88
Észak-Magyarország régió	68,60	20,3
Heves megye	65,12	23,76
hevesi kistérség	61,85	26,18

Forrás: <http://regionaldata.org/>

Az alapellátás keretén belül gondozott gyermekek aránya országosan meghaladja a 67%-ot, míg a hevesi térségben közel öt százalékkal alacsonyabb ettől. Mindez azonban nem ad okot bizakodásra, amennyiben a védelembé vett gyermekek arányát is vizsgáljuk, hiszen látható, hogy a hevesi térségben 8%-kal magasabb az arányuk, mint országosan. Ez azt is jelenti, hogy itt minden negyedik, a gyermekjóléti szolgálatnál gondozott gyermek esetében a gyermekjóléti szolgálat és a család együttműködésében már nem volt elegendő az önkéntesség.

Érdemes megvizsgálni a gyermekjóléti szolgálatoknál dolgozó szociális szakemberek leterheltségét, amelyet viszonylag jól mutat, hogy mennyi ellátott jut a családgondozókra.

15: A családgondozóként gyermekjóléti szolgálatoknál foglalkoztatottakra jutó ellátottak száma¹ (fő) (2010)

Magyarország	43,71
Észak-Magyarország régió	53,73
Heves megye	41,71
hevesi kistérség	64,92

Forrás: <http://regionaldata.org/>

Az egy családgondozóra jutó ellátottak éves átlagos száma országosan közel 44 fő, míg a hevesi térségben ennek közel másfélszerese, 65 fő. Mindemellett az általuk gondozott családok között magasabb a sokproblémás családok aránya. Vagyis e statisztikai adatok

¹ A tárgyév december 31-én gyermekjóléti szolgálatnál foglalkoztatott egy családgondozóra jutó ellátottak éves átlagos száma

alaján is tény, hogy a hevesi térségben dolgozó szociális szakemberek leterheltebbek, mint a más – jobb helyzetű térségekben – dolgozók.

4. A családsegítő szolgálatok működését jellemző néhány statisztikai adat megyénkénti, illetve Heves megyét tekintve járási bontásban

16: A szolgáltatást igénybe vevők legmagasabb iskolai végzettség szerint megyei bontásban

	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Általános iskola nyolc osztályánál kevesebb	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Általános iskola nyolc osztálya	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Befejezett szakmunkásképző iskola, szakiskola	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Befejezett szakközépiskola	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Befejezett gimnázium	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Érettségire épülő befejezett OKJ iskola	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Felsőfokú iskola (főiskola, egyetem)	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Összesen
Bács-Kiskun	1393,	3795,	1729,	580,	296,	159,	92,	8044,
Baranya	740,	3035,	2287,	627,	472,	208,	216,	7585,
Békés	493,	2938,	2179,	984,	640,	123,	379,	7736,
Borsod-Abaúj-Zemplén	2925,	6627,	3496,	1425,	763,	352,	231,	15819,
Budapest								
Csongrád	465,	1881,	1436,	820,	308,	249,	102,	5261,
Fejér	594,	2587,	1277,	370,	245,	111,	96,	5280,
Győr-Moson-Sopron	423,	2474,	1492,	375,	387,	102,	56,	5309,
Hajdú-Bihar	2236,	7745,	3490,	1163,	833,	237,	315,	16019,
Heves	737,	1616,	857,	272,	135,	98,	30,	3745,
Jász-Nagykunszolnok	1059,	3330,	1405,	428,	272,	138,	74,	6706,
Komárom-Esztergom	416,	1687,	1186,	395,	210,	126,	44,	4064,
Nógrád	707,	1297,	584,	166,	127,	37,	48,	2966,
Pest	1468,	6178,	3655,	1914,	1162,	499,	450,	15326,
Somogy	466,	1476,	793,	233,	150,	59,	41,	3218,
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2144,	5287,	2535,	651,	708,	233,	243,	11801,
Tolna	1193,	2679,	1213,	235,	132,	40,	82,	5574,

Vas	427.	1471,	739.	333.	130.	112.	20.	3232.
Veszprém	537.	1912,	1012.	384.	173.	93.	92.	4203.
Zala	358.	1358,	765.	183.	132.	68.	40.	2904.

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

17: A szolgáltatást igénybe vevők legmagasabb iskolai végzettség szerint járási bontásban

	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Általános iskola nyolc osztályánál kevesebb	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Általános iskola nyolc osztályos iskola, szakiskola	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Befejezett szakmunkásképző iskola, szakiskola	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Befejezett szakközépiskola	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Befejezett gimnázium	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Érettségire épülő befejezett OKJ iskola	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Felsőfokú iskola (főiskola, egyetem)	A szolgáltatást igénybe vevők száma legmagasabb iskolai végzettség szerint (2013) - Összesen
Bélapátfalvai	21.	41.	15.	10.	6.	3.	1.	96.
Egri	243.	223.	203.	112.	47.	68.	5.	901.
Füzesabonyi	86.	157.	88.	13.	5.	2.	1.	351.
Gyöngyösi	115.	317.	166.	38.	26.	9.	7.	678.
Hatvani	82.	361.	196.	72.	23.	8.	15.	757.
Hevesi	83.	243.	72.	10.	15.	3.	3.	429.
Pétervárosi	107.	274.	117.	17.	13.	5.	1.	533.
Megye összesen	737	1616	857	272	135	98	30	3745

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

18: A szolgáltatást igénybe vevők gazdasági aktivitás szerint megyei bontásban

	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Foglalkoztatott (Aktív kereső)	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Munkanélküli (Álláskereső)	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Inaktív kereső	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Inaktív keresőből: nyugdíjas	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Eltartott	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Eltartottból: gyermek-, és fiatalok (0-17 éves)	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Összesen
Bács-Kiskun	901,	3351,	2927,	1223,	865,	616,	8044,
Baranya	1376,	3228,	2765,	1178,	216,	92,	7585,
Békés	1229,	3029,	3173,	1563,	305,	140,	7736,
Borsod-Abaúj-Zemplén	2317,	7608,	5527,	1997,	367,	82,	15819,
Budapest							
Csongrád	977,	2168,	1610,	650,	506,	238,	5261,
Fejér	937,	1721,	2133,	873,	489,	333,	5280,
Győr-Moson-Sopron	1143,	1746,	2330,	1154,	90,	18,	5309,
Hajdú-Bihar	2766,	6351,	6013,	2352,	889,	373,	16019,
Heves	469,	1322,	1693,	489,	261,	206,	3745,
Jász-Nagykunszolnok	903,	3173,	2459,	1054,	171,	74,	6706,
Komárom-Esztergom	1044,	1347,	1510,	658,	163,	68,	4064,
Nógrád	367,	1714,	611,	256,	274,	246,	2966,
Pest	3007,	5800,	5678,	2551,	841,	389,	15326,
Somogy	416,	1691,	1032,	429,	79,	41,	3218,
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2383,	5207,	3706,	1693,	505,	175,	11801,
Tolna	731,	1823,	2696,	820,	324,	191,	5574,
Vas	899,	929,	1110,	622,	294,	242,	3232,
Veszprém	754,	1689,	1202,	591,	558,	318,	4203,
Zala	499,	1428,	691,	317,	286,	178,	2904,

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

19: A szolgáltatást igénybe vevők gazdasági aktivitás szerint járási bontásban

	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Foglalkoztatott (Aktív kereső)	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Munkanélküli (Álláskereső)	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Inaktív kereső	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Inaktív keresőből: nyugdíjas	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Eltartott	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Eltartottból: gyermek-, és fiatalkorú (0-17 éves)	A szolgáltatást igénybe vevők száma gazdasági aktivitás szerint (2013) - Összesen
Bélapátfalvai	6.	62.	28.	13.	-	-	96.
Egri	133.	289.	282.	90.	197.	193.	901.
Füzesabonyi	31.	191.	129.	68.	-	-	351.
Gyöngyösi	71.	161.	426.	70.	20.	10.	678.
Hatvani	97.	201.	448.	209.	11.	-	757.
Hevesi	18.	304.	103.	20.	4.	3.	429.
Pétervárárai	113.	114.	277.	19.	29.	-	533.
Megye összesen	469	1322	1693	489	261	206	3745

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

20: Esetkezelésben részt vettek száma megyei bontásban

	Esetkezelésben részt vettek száma - Szociális, mentális esetkezelés: összesen (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Pszichológiai esetkezelés: összesen (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Jogi esetkezelés: összesen (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Egészségügyi, orvosi esetkezelés: összesen (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Munkavállalási, pályaválasztás (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Egyéb esetkezelésben részt vettek (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Összesen (2013)
Bács-Kiskun	6626,	486,	885,	45,	433,	141,	8616,
Baranya	5913,	503,	593,	4,	684,	358,	8055,
Békés	5253,	534,	710,	239,	487,	376,	7599,
Borsod-Abaúj-Zemplén	12268,	276,	944,	117,	847,	2833,	17285,
Budapest							
Csongrád	4856,	177,	630,	69,	215,	287,	6234,
Fejér	4104,	797,	379,	243,	289,	511,	6323,
Győr-Moson-Sopron	4919,	101,	128,	10,	82,	21,	5261,
Hajdú-Bihar	10753,	363,	877,	236,	1382,	696,	14307,
Heves	3216,	2,	180,	15,	184,	80,	3677,
Jász-Nagykunszolnok	6103,	36,	108,	48,	324,	294,	6913,
Komárom-Esztergom	4026,	618,	354,	27,	119,	33,	5177,
Nógrád	2750,	25,	1,		83,	51,	2910,
Pest	10754,	1081,	1167,	204,	1558,	671,	15435,
Somogy	2557,	143,	364,	23,	234,	207,	3528,
Szabolcs-Szatmár-Bereg	8359,	180,	286,	176,	948,	1374,	11323,
Tolna	3991,	130,	580,	61,	334,	154,	5250,
Vas	2971,	25,	77,	23,	135,	104,	3335,
Veszprém	3458,	148,	262,	103,	322,	245,	4538,
Zala	2164,	60,	34,	201,	293,	141,	2893,

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

21: Esetkezelésben részt vettek száma járási bontásban

	Esetkezelésben részt vettek száma - Szociális, mentális esetkezelés: összesen (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Pszichológiai esetkezelés: összesen (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Jogi esetkezelés: összesen (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Egészségügyi, orvosi esetkezelés: összesen (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Munkavállalási, pályaválasztás (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Egyéb esetkezelésben részt vettek (2013)	Esetkezelésben részt vettek száma - Összesen (2013)
Bélapátfalvai	68.	†	†	†	31.	†	99.
Egri	561.	2.	37.	4.	5.	4.	613.
Füzesabonyi	337.	†	†	†	49.	8.	394.
Gyöngyösi	616.	†	143.	11.	32.	22.	824.
Hatvani	672.	†	†	†	67.	32.	771.
Hevesi	429.	†	†	†	†	†	429.
Pétervárárai	533.	†	†	†	†	14.	547.
Megye összesen	3216	2	180	15	184	80	3677

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

22: A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái megyei bontásban

	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) - Életviteli	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) - Családi kapcsolati	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) - Családon belüli bántalmazás	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) - Lelkimentális	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) - Gyermeknevelési	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) - Foglalkoztatással kapcsolatos	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Egészségkárosodás következménye	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Ügyintézési nehézségekben segítségkérés	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Információkérés	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Egyéb	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Összesen	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Összesen	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Összesen	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Összesen
Bács-Kiskun	1486	790	99	1000	291	2936	925	4404	2904	1042	19947	3877	281	
Baranya	1367	1057	196	1136	253	2494	860	2814	1679	277	16904	3548	219	
Békés	2161	1010	59	1228	670	3128	1293	4296	2847	390	22154	4894	1165	
Borsod-Abaúj-Zemplén	3065	2094	171	2913	1388	7820	2196	9607	5068	3038	47018	8086	372	
Budapest														
Csongrád	827	625	40	737	263	1370	364	1467	1199	422	10010	3774	204	
Fejér	1432	1161	56	992	541	2429	1257	3138	2379	821	17579	2969	295	
Győr-Ménfőcsanak	2818	611	18	1059	634	848	850	2288	1508	734	14055	3768	247	
Hajdú-Bihar	2006	957	175	1201	520	5615	1904	8036	3877	1656	35226	6758	486	

Heves	641,	281,	49,	572,	392,	1828,	1462,	384,	1849,	988,	401,	8847,	2092,	123,
Jász- Nagyk un- Szolnok	1333,	1017,	70,	1648,	416,	3295,	3453,	1172,	4872,	3665,	1510,	22451,	1803,	370,
Komár om- Eszter gom	641,	447,	24,	584,	342,	2576,	1193,	333,	2601,	2128,	166,	11035,	2975,	134,
Nógrád	1227,	666,	30,	921,	528,	2003,	1590,	506,	1980,	1708,	68,	11227,	1734,	37,
Pest	2872,	1681,	125,	2390,	1195,	8518,	5938,	2471,	7144,	5007,	1996,	39337,	8338,	706,
Somogy	847,	692,	26,	705,	509,	1995,	1778,	573,	2096,	1159,	274,	10654,	2006,	139,
Szabolcs- Szatmár- Bereg	3017,	1487,	34,	1952,	1343,	7391,	3263,	1080,	6952,	5387,	3590,	35496,	6031,	364,
Tolna	1977,	637,	200,	811,	320,	4236,	1953,	802,	3012,	2611,	325,	16884,	3843,	65,
Vas	859,	511,	50,	544,	298,	2272,	939,	474,	1314,	1214,	135,	8610,	1707,	142,
Veszprém	1468,	1031,	50,	928,	565,	2896,	1598,	489,	2402,	2328,	751,	14506,	3533,	395,
Zala	1171,	647,	21,	644,	337,	2116,	1649,	653,	1862,	1797,	610,	11507,	2156,	44,

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

23: A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái járási bontásban

	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013)	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Családi kapcsolati	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Családon belüli bántalmazás	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Lelki mentális	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Gyermeknevelési	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Anyagi	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Foglalkoztatással kapcsolatos	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Egészségkárosodás következménye	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Ügyintézési nehézségekben segítségkérés	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Információkérés	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Egyéb	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Összesen	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Összesen	A szolgáltatást igénybe vevők hozott problémái (fő) (2013) - Összesen
Bélapátfalvai	30,	5,	5,	5,	36,	56,	5,	59,	36,	35,	267,	60,	3,	
Egri	114,	83,	24,	184,	220,	428,	76,	273,	104,	53,	1834,	506,	72,	
Füzesabonyi	58,	18,	1,	54,	21,	118,	32,	133,	50,	,	566,	137,	1,	
Gyöngyösi	166,	32,	4,	134,	31,	353,	120,	432,	258,	18,	1829,	539,	3,	
Hatvani	130,	60,	5,	111,	27,	579,	107,	330,	296,	219,	2099,	221,	28,	
Hevesi	129,	51,	3,	23,	56,	150,	28,	389,	118,	47,	1263,	277,	2,	
Pétervári	14,	32,	12,	61,	37,	164,	16,	233,	126,	29,	989,	352,	14,	
Megyei összesen	641	281	49	572	392	1828	384	1849	988	401	8847	2092	123	

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

5. Az idősellátás egyes statisztikai adatai megyénkénti, illetve Heves megyét tekintve járási bontásban

24: Az idősellátás egyes adatai megyei bontásban (fő)

	Idősek nappali ellátásában részesülők száma (2013)	Házi segítségnyújtásban részesülők száma (2013)	Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők száma (2013)
Bács-Kiskun	2105,	4083,	1072,
Baranya	1065,	6179,	2055,
Békés	3382,	17920,	1278,
Borsod-Abaúj-Zemplén	3424,	15154,	2111,
Budapest	6380,	4834,	1581,
Csongrád	1563,	2276,	591,
Fejér	735,	2080,	620,
Győr-Moson-Sopron	692,	2775,	1408,
Hajdú-Bihar	2815,	17047,	1091,
Heves	871,	2515,	534,
Jász-Nagykun-Szolnok	1370,	4323,	679,
Komárom-Esztergom	1015,	2293,	390,
Nógrád	722,	2819,	807,
Pest	1346,	5233,	1629,
Somogy	1585,	3486,	1299,
Szabolcs-Szatmár-Bereg	4218,	25380,	2656,
Tolna	830,	1905,	1066,
Vas	914,	2435,	386,
Veszprém	624,	5909,	760,
Zala	998,	3145,	1131,

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

25: Az idősellátás egyes adatai járási bontásban (fő)

	Idősek nappali ellátásában részesülők száma (2013)	Házi segítségnyújtásban részesülők száma (2013)	Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők száma (2013)
Bélapátfalvai	66,	142,	5,
Egri	201,	676,	202,
Füzesabonyi	173,	648,	116,
Gyöngyösi	191,	337,	44,
Hatvani	93,	143,	,
Hevesi	109,	239,	23,
Pétervásárai	38,	330,	144,
Megye összesen	871,	2515,	534,

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

A statisztikai adatokon túl érdemes foglalkozni azzal, hogy az intézmény-, illetve a településvezetők, valamint a szolgáltatásokat igénybe vevők miként látják az ellátást, mennyire elégedettek.

A megye nagyobb városaiban működő idősellátást Barta (2015) a következőképp mutatja be: „Egerben jelenleg hat, idősek klubjára épülő gondozási központ (belvárosi, nyugdíjsház, lajosvárosi, északi városrészi, zellervári, felnémeti) keretében nyújtják az önkormányzat fenntartásában ezt a szolgáltatást 200 olyan személynek, akik főként a napi tevékenységek ellátásához kérnek segítséget, többre között a személyi higiéné biztosításához, az ápoláshoz, bevásárláshoz, gyógyszerbeszerzéshez, egyéb ügyintézéshez (...). Hatvanban a Szivárvány Szociális, Gyermekjóléti és Egészségügyi Intézményfenntartó Társulás keretein belül házi

segítségnyújtásban 50-55 embert látnak el havonta (...). A szolgáltatás igényelhetik Boldogon, Heréden, Nagykökényesen és Kerekharaszton is. Gyöngyösön a Kistérségi Humán Szolgáltató Iroda berkein belül hat gondozó közel 100 idős embert keres fel naponta az otthonában.” Szintén Barta (2015) hívja fel a figyelmet arra, hogy „a Pétervásárai Kistérségben egyébként az elmúlt pár év alatt 30 százalékkal nőtt a gondozást igénylő, egyedülálló idősök száma (...). A korábbi 156 idős személyhez képest jelenleg több mint kétszáz emberről gondoskodnak rendszeresen a központ szakemberei. A rászorulóknak igény szerint bevásárolnak, kiváltják a gyógyszereiket, segítenek a háztartás körüli teendőkben, szükség esetén pedig házi ápolást is nyújtanak.”

A **házi segítségnyújtás** Heves megyében is sokaknak nyújt segítséget, igénybevevői azon idősök, akiknek akár napi, akár heti rendszerességgel már segítségre van szükségük az otthoni életükhöz, azonban bentlakásos intézménybe nem tudnak/nem akarnak menni.

Azt, hogy a házi segítségnyújtás miként zajlik a gyakorlatban, jól mutatja az alábbi példa: „Pétervásárára a nyolcvannégy éves Szepessy Istvánné évek óta egyedül él, mivel gyermekei, unokái az ország távolabbi városaiban dolgoznak. Margitka néni otthonában jó ideje már csak járókerettel tud közlekedni, hallása, látása erősen megromlott, 14 fajta gyógyszert szed naponta. Házi szociális gondozója naponta felkeresi. Mint az idős asszony meséli, előfordult már olyan eset, hogy elveszítette eszméletét, s ha a gondozója nem nyit be hozzá, ki tudja, honnan és mikor kapott volna segítséget. Az őt látogató gondozónő a városban Margit néni kívül naponta 15 idős személyt keres fel az otthonukban. Vannak, akiknek csak bevásárol, a hivatalos ügyeiket intéz, felírta és kiváltja a gyógyszereiket, de akadnak olyan gondozottjai is, akiket fürdet, etet, ápol. A térség 17 településén jelenleg 23 hozzá hasonló szakember gondoskodik 211 idős férfiről, asszonyról.” (Barta, 2015)

Az előregedő korszerkezet, az ebből adódó fokozódó ellátási, szolgáltatási igények, illetve a szociális szakemberek anyagi és erkölcsi megbecsültségének hiánya azonban valószínűleg szakemberhiányt fog eredményezni mind a városokban, mind a kisebb településeken.

A házi segítségnyújtás tökéletes kiegészítője tud lenni a **jelzőrendszeres házi segítségnyújtás**, amely biztonságérzetet és gyorsan érkező, szakszerű segítséget jelenthet az idősök számára.

Szalay (2015) több pozitív példát említ a jelzőrendszeres segítségnyújtás működéséről a megyéből:

„Máskor mínusz 8 fokos hidegben egy néni kiment az udvarukra, hogy enni adjon a kutyájának. Az eb a láncával elhúzta a hölgy lábát, ő elesett, s combnyaktörést szenvedett. A karján a piros gombot megnyomta, de a mobiltelefon méretű készülék bent volt a szobájában. A diszpécser nem tudott beszélni a sérülttel, de a jelzést észlelte, ezért éles riasztást rendelt el. A rendszeren látta, melyik házról van szó, s odaküldte a gondozónőt, aki aztán ellátta az asszonyt, s értesítette az orvost, a mentőt.”

„Nálam már kezdettől fogva van ilyen berendezés – meséli. – Nagyon jó dolog, ha nyitott ablak mellett alszom, akkor sem félek. Ha netán jönne betörő, csak megnyomom a gombot. Azért is nélkülözhetetlen, mert sajnos sokszor elesek. Kétszer volt combnyaktörésem. A diszpécser rögtön jelentkezik, közli, tessék mondani Szepesi néni, mi baj van. Ha mondtam, hogy elesetem, hamar jött a segítség. Ha elvinnék, az nagyon nagy baj lenne nekem...” – idézi egy 84 éves néni Szalay 2015-ös cikke.

Eged Istvánt, Pétervására polgármesterét, a Pétervásárai Kistérségi Többcélú Társulás elnökét is idézi Szalay (2015), aki a jelzőrendszeres segítségnyújtás kapcsán elmondta: „Ez a megoldás mindenkinek jó: az ellátottnak, a családtagoknak, s a településnek is, hiszen biztonságot jelent az időseknek. Büszke vagyok arra, hogy a kistérségi társuláson belül a polgármesterek egységesen támogatják. Pétervásárán, Bükkszenterzsébeten, Istenmezején, Sirokban, Parádon elég nagyszámú jelzőrendszeres készülék van már kihelyezve. Minimális önkormányzati hozzájárulással nagyon fontos szolgáltatás biztosítható.” A jelzőrendszeres segítségnyújtást a pétervásárai Aranykapu Kistérségi Humán Szolgáltató Központ „irányítja, koordinálja és végzi a kistérségi társulás intézményeként. Összefogással működik ez a szolgáltatás, a polgármesterek, a helyi képviselők jelzik a kéréseket az Aranykapu központjának, amely az általa kihelyezett alkalmazottak révén beszerzi az információkat, megkötöti a szükséges szerződést, s az Agendor telepíti az igénylőknek a berendezést. A hűs helység közösen állja lakosságárányosan az Aranykapu költségvetését. Állami finanszírozást is kapnak, s a helyhatóságok ezt egészítik ki.”

6. Egyéb kihívások, problémák Heves megye településein

A megyét jellemző demográfiai, társadalmi-gazdasági folyamatokat leíró statisztikák mellett, a gyermekjóléti, családsegítési, idősellátási áttekintését követően (a teljesség igénye nélkül) érdemes megnézni azt, hogy az egyes – akár speciális – célcsoportokat, élethelyzeteket miként tudja kezelni az intézményrendszer és/vagy az adott település. Ugyanis gyakran olyan problémákkal is szembe kell nézniük, amelyek közvetlenül nem, azonban közvetve igenis szorosan kapcsolódnak a szociális ellátásokhoz.

6.1 Óvodai ellátás

Míg számos településen az elöregedő korszerkezetből adódóan az idősek növekvő száma jelent kihívást, több megyebeli településen a fiatal korosztály ellátásának biztosítása is kihívást jelent. Erről számol be Barta (2015) is, aki pétervásárai példát említ. A cikk írásának időpontjában a napközi otthonos óvodában három csoportban 71 gyermekről gondoskodtak. Az intézményvezető beszámolt arról is, hogy „mivel jelentős hányaduk, közel 70 százalékuk halmozottan hátrányos helyzetű, ezért a köznevelési törvény értelmében őket mérlegelés nélkül fel kell venni. Itt egyébként évek óta az a gyakorlat, hogy a szülőket arra ösztönzik, lehetőleg minél hamarabb írassák be a gyerekeket az óvodába, mivel ott biztonságos körülmények között felügyelnek rájuk és gondoskodnak a rendszeres étkeztetésükről is.”

A megyeszékhely népszerű óvodáiban évek óta gondot jelent a férőhelyhiány. „Már a korábbi években is előfordult, hogy egy-egy intézménybe olyan nagy volt a túljelentkezés, hogy kénytelenek voltak elutasítani a kicsiket. Idén számos óvodát felújítottak, s lehetőség szerint bővített az önkormányzat, így a lakóhely szerinti gyerekeket mindenhova sikerült felvenni, ennek ellenére a nyolc belvárosi óvodában teljes a kihasználtság, pontosabban százhusz százalékos. Ez azt jelenti, hogy ezekre a helyekre a felvehetőnél több gyerkőcöt írtak be” – számolt be Felföldiné Szabados Ágnes, a Szivárvány úti óvoda vezetője (Barta, 2015).

Elmondta, hogy „a megyeszékhelyen működő 18 gyermekintézményben nagy kihívás előtt állnak a dolgozók, hiszen a hároméves korosztályból például nem mindegyik gyermek szobatiszta, ám erre nincsenek felkészülve az óvodák. Nincsenek pelenkázó helyek, másrészt ezek a kicsik értelemszerűen több gondoskodást igényelnek. A feszültség tehát tapintható, ám igrkeeznek úrrá lenni a nehézségeken.”

Az óvodai férőhelyhiányon némiképp enyhíteni tudnak a családi napközik, amelyekből Egerben is több működik. Ezek általában 1-4 éves korú gyermekeket fogadnak, kis létszámú csoportokkal, számos szempontból rugalmasabban működnek.

„Kerecsenden, illetve annak tagóvodáiban – Egerszólát, Egerszalók, Demjén – is telt házzal indulnak az intézmények. Itt a Berekerdő „anyaóvodát” néhány éve bővítették, újjátották fel, amire igen nagy szükség volt, hiszen ide évek óta több mint száz gyermeket íratnak be évente.” (Barta, 2015), de megyénk déli részének több településén (pl. Kömlő) szintén gondot okoz az óvodai férőhelyhiány.

6.2 Mélyszegénység

Érdemes két korábbi példát említeni e probléma kapcsán.

Szilvás 2011-ben idézte Erdőtelek polgármesterét: „az alig több mint hatszázötven lakosú faluban húszszázalékos a munkanélküliség. Egyetlen kis üzem működik itt, ami hol több, hol kevesebb embernek biztosít némi jövedelmet. Az önkormányzat jelenleg tizenkét négyórás közmunkást foglalkoztat, október elejétől tizenháromra nő a számuk, ők nyolc órában dolgozhatnak majd. Az állandó munkahellyel rendelkező kevés szerencsés Egerbe, Sirokba, Mátranovákra, Szilaspogonyba ingázik. Egy ilyen kis közösségben jól ismerjük egymást. Nem titok hát, hogy a lakosság fele nagyon nehéz körülmények között él”.

Barta pedig 2013-ban írta a következőt: „Tarnaleleszen, Hevesaranyoson, Kerecsenden sok háztartásban például hetek óta nincs villany, mert tartozás miatt kikapcsolta azt a szolgáltató. Ezekben a családokban a vezetőkes gázt csak hírből ismerik, ezért fával fűtenek, már ha van tüzelő. Tudunk olyan famíliáról, ahol a karácsonyi ünnepek alatt a bútorok egy részét is felaprították, hogy befűthessenek. Ezeken az embereken már nem segít a rezsicsökkentés.” Emellett idézte Kerecsend és Demjén körjegyzőjét, aki szerint „A szegénység egyre többször torokszorító történeteket produkál (...) az utóbbi hónapokban évek óta nem tapasztalt nyomor köszöntött néhány helybeli családra. A kétezer lelkes előbbi településen nehezíti a helyzetet, hogy a regisztrált, több mint kétszáz munkanélküli közül már tavaly is sokan hiába jelentkeztek közmunkára, mindössze hatvanöt embernek jutott hat, nyolc órában kenyérkereseti lehetőség. Tavaly november óta egyetlen közfoglalkoztatottat sem tudnak alkalmazni, mivel nincs rá állami fedezet.

Azóta részben a csúcsra járatott közmunka, részben a munkaerőpiacon történő változások (munkaerőhiány) eredményeztek némi változást. Ugyanakkor fontos látni, a közfoglalkoztatás csak részleges megoldást jelent, az elsődleges munkaerőpiac pedig továbbra sem tudja befogadni az alacsony iskolai végzettségű, minimális munkatapasztalattal és –fegyellemmel rendelkező tömegeket.

Az elmúlt évek során mind a megye déli, mind az északi részén zajlott a mélyszegénység elleni projektek. Az egyik a „Helyi érték, közös nevező” című program a dél-hevesi kistérség nyolc településén – Átány, Erdőtelek, Erk, Kisköre, Kömlő, Tarnabod, Tarnasárány, Tiszánána – működik. Ez az ország 33 leghátrányosabb helyzetű kistérsége közé tartozik. A környéken a megyei átlagnál is jóval magasabb a munkanélküliség, sokan élnek teljes kilátástalanságban, egyes helységek lakosságának több mint a fele roma.”(Barta, 2014) A másik pedig a „Heves megye északi részén megvalósuló projekt főként két kistérségét (a belpátfalvait és a pétervásárait) érinti, de hozzá tartozik az egriből Egerbakta is. E községekben a helyhatóságokkal együttműködve kialakított közösségi terek mindenki számára elérhetők, és számos szolgáltatást nyújtanak. Ilyenek a tanulást segítő foglalkozások,

a szociális ügyintézés, a családgondozás, a klubok, a képzések és a közösségi programok.” (Barta, 2014)

Fontos idézni Kósa Eszter szociálpolitikust, aki „kiemelte, hogy a projektek elkötelezettségük, szakmaiságuk ellenére is „csak” „szépségtapaszkok” lehetnek abban a szociálpolitikai környezetben, amely ma nem kedvez a szegénység ellen valóban tenni akaróknak.” (id. Barta, 2014)

6.3 Adományok

Heves megye településein számos civil és egyházi szervezet tevékenykedik, jellemző, hogy aktivitásuk a városokban magasabb, azonban a hátrányos helyzetű térségeket is kiemelt figyelemmel követik, támogatják.

Tökéletes példa erre a Magyar Vöröskereszt Heves Megyei Szervezete, akiről Szilvás (2015) az akkori téli akciójuk kapcsán az alábbiakat írta: „Több mint ötezer beteg gyermek, illetve hajléktalan, rászoruló idős egyedülálló ember, számos nehéz körülmények között élő család részesült támogatásban”. A szervezet megyei igazgatóját idézve felhívta a figyelmet arra, hogy megye szerte egyre több a rászoruló.

A városok mellett a kisebb településeken is jelen vannak, segítenek: „Hatvanban 500 kiló ruhaneművel segítettek 40 családon, más alkalommal 165 olyan, egyenként 6-8 kilós élelmiszersomagot adtak át a segélyezetteknek, amiknek a tartalmát a nagyobb bevásárlóközpontokban gyűjtötték össze. A helyi kórház kis betegeit társasjátékokkal lepték meg. Hevesen 60 család kapott élelmiszersomagot, több mint kétszázan meleg téli ruházatot, 41 mélyszegénységben élő tiszánai családnak szaloncukrot ajándékoztak. A Mikulásgyár ajándékából 26 hátrányos helyzetű gyermek részesülhetett. A füzesabonyi területi szervezet a városban, s Aldebrőn, Tófaluban és Besenyőtelken ötven rászorulóknak adományozott ruhaneműt. Dormádon, Poroszlón, Kompolton, Aldebrőn Kápolnán, Tófaluban és Egerfarmoson 28 gyerek kapott ajándécsomagot, számos helyen – így Sarudon – osztottak szaloncukrot, focilabdát a szegény sorban élő fiataloknak. A gyöngyösi vöröskeresztesek csaknem 7200 kiló olyan élelmiszert segítettek embertársaikon, amit a napi záraskor adott át nekik az egyik nagyáruház. Összegyűjtöttek, s kiosztottak 800 kilónyi téli ruhát, szeretetakiók során műsorral és ajándékokkal kedveskedtek a gondozóházakban, időotthonokban, kórházi osztályokon. Egy jótékony magánember 238 ezer forint értékű adománya révén meleg ebédet osztottak. Az egri terület karitatív tevékenysége révén csaknem 160 ezer forint értékű élelmiszeradományt kapott 720 rászoruló, a karácsonyi gyűjtőakció idején 188 ezer forint értékű vegyes élelmiszert kaptak az egyik üzletközpont vásárlóitól. Ebből 403 szűkösködőnek jutott. Az egyik egri intézmény dolgozói 140 ezer forint értékben készítettek cipősdobozos ajándékot, amit 70 rászoruló gyermeknek adtak át a vöröskeresztesek.” (Szilvás, 2015)

6.4 A közkifolyók kérdése

Bár elsőre nem tűnik közvetlenül a szociális helyzethez kapcsolódó témakörnek, mégis érdemes vele foglalkozni. A közkifolyókat a jogszabályok szerint csak háztartási célra szabad igénybe venni, és csak azoknak, akiknek a lakásába nincs bekötve – vagy éppen korlátozott – a közműves ellátás. A közkifolyókból nyert vízért az önkormányzat fizet a szolgáltatónak. A települések többféle módon kezelik a közkifolyók ügyét. Sike (2015) számol be az alábbiakról: „Például az atkári helyhatóság, amely rendeletben rögzítette, hogy „aki a szabályokat megszegve vételez vizet, az az aktuális díj ötszörösét kell, hogy megfizesse”. Szigorúan tilos tehát és sokba is kerül a nem háztartási célú felhasználás, locsolás például, vagy kocsimosás.”

A közkifolyók ügye szorosan összefügg azzal is, hogy milyen szociális helyzetben vannak a település lakosai, illetve milyen anyagi helyzetben van a település. Kivételt képez Tarnaszádány, ahol 16 közkút működik: „hosszú ideje már, hogy nem szüntettek meg egyetlen közkifolyót sem, sőt 3,6 millió forintos ráfordítással mind a 16-ot felújították. Ezzel egyidőben megtörtént a tűzcsapok cseréje is. Azt, hogy ennyi helyen lehessen vízhez jutni, a településen élők szociális helyzete indokolja. A törvény ugyanis úgy szól, hogy 150 méteres sugarú körben kell találni közkifolyót annak, akinél nincs bekötve a víz, vagy korlátozták. Az önkormányzat költségvetését éves szinten 1,2 millió forinttal terheli meg a fogyasztás” – idézi Sike (2015) a település polgármesterét.

6.5 Hajléktalan-ellátás

A hajléktalan-ellátás intézményei jellemzően a városokra koncentrálnak. Az egeri hajléktalanszálló 2016-ban költözött át Felnémetre a korábbi, Kertész úti épületből. Az új helyszín jobban felszerelt, azonban a korábbihoz képest perifériális helyzetben van, a város egy távolabbi pontján helyezkedik el. Az éjjeli menedékhelyen 52, az átmeneti szállón tíz, míg az ápolási szárnyban 28 rászorulóval tudnak gondoskodni.

Maka Piroska, a Gyöngyösi Kistérségi Humán Szolgáltató Központ igazgatója elmondta: „15 férőhelyes éjjeli menedékhelyet működtetnek a városban, illetve a téli időszakban – november 1. és április 30. között – további hat főre van működési engedélyük. Ugyancsak tizenöt férőhelyes a hajléktalanok átmeneti szállója, ám ez fizetős szolgáltatás a lakhatási krízisben lévők számára, hiszen itt életvitel szerűen élnek. A nappali melegedőjünkben pedig 20-25 főt tudnak naponta fogadni. Mindez egy ingatlan területén, orvosi ellátással, teljes körűen akadálymentesítetten, a Norvég Alapnál öt évvel ezelőtt elnyert támogatás segítségével valósulhatott meg” (Barta-Szilvás, 2015).

„Krízis időszakban a nap 24 órájában várják a hatvani szállón a hajléktalanokat. (...) Negyven férőhelyes a nappali melegedő, harminc az éjjeli. A munkatársak kedden és pénteken 15 óra és 19 óra között járják a várost, segítik az utcán élőket élelmiszerral, takaróval. Próbálják beinvitálni őket az intézménybe.” (Barta-Szilvás, 2015).

6.6 Szociális bérlakások

Egerben megközelítőleg 900 bérlakás áll a szociális rászorulóknak rendelkezésére. „A lakások egy részét határozatlan időre adták ki, nagyjából egyharmadukban már az 1990-es évek elejétől, vagy még annál is régebben laknak. A többi bérlővel öt évre szóló szerződésben állnak.” – írja Juhász (2015) az egeri önkormányzat humán szolgáltatási irodájának vezetőjéül idézve. „Nyugdíjasházi lakásunk nyolcvankilenc van jelenleg, amellet két száz ifjúsági garzonlakás a fiatalok számára Egerben a Pozsonyi és a Rákóczi úton – osztotta meg velünk az irodavezető, aki azt is elárulta, jelenleg százötvenen várnak bérlakásra a városban. Sok az olyan lakás, amiben hosszú évek óta laknak, ezekből a lakásokból számos esetben csak akkor költöznek ki, ha már végképp nem tudják fizetni.”

A szakemberen túl egy ott lakót is megkérdezett Juhász (2015), aki elmondta, hogy 2011-óta lakik a kedvezményes bérlakásban. „Nyilvánvalóan kedvezőbb ez a lehetőség, mint az albérlet volt. Meg vagyok elégedve a lakással: 33 négyzetméteren van egy konyha, fürdő és szoba, amihez tartozik erkély is. Vannak másfél szobás lakások is, de azokban gyermekesek laknak. Amiben én élek, egy-két embernek teljesen ideális, nincs okom panaszkodni. A rezsi nagyon kedvező, ráadásul nincs messze a lakás a belvárostól és ami számomra még fontos volt, hogy a főiskola épületei is elérhető távolságban vannak” – fogalmazott.

„A Gyöngyösi Önkormányzat 480 bérlakással rendelkezik, ezek közül jelenleg hét áll üresen. Az üres lakások száma folyamatosan változik, az önkormányzat minden hónapban pályázatot

ír ki az üresen álló lakásokra – tudatták velünk. A bérlakások a város több pontján található, a legtöbb közülük az úgynevezett Nyolcvanasi lakótelepen. Az Otthonház I. és II.-ben számos bérlakás található, és az Észak-nyugati városrészben is vannak bérlakások, ezen a területen zömében kiadható lakóházak találhatóak. A gyöngyösi bérlakások állapota változó, vannak jó állapotú, és részben, vagy teljesen felújításra szoruló lakások is. Ha a bérlő vállalja a lakás felújítását, annak költsége a bérleti díjba beszámíthat.” (Juhász, 2015)

Szintén Juhász (2015) számol be arról, hogy „Hatvan városban 146 szociális alapon hasznosítható bérlakás található, ebből 102 lakásban lakik bérlő, 44 lakás szabad. (...) A jelenleg üresen álló lakások bérbeadását műszaki állapotuk nem teszi lehetővé, ezért pályázat kiírására a lakások felújítását követően kerülhet sor.” – emelték ki.

7. Összegzés

A tanulmány kísérletet tett arra, hogy bemutassa Heves megye demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetét, az ellátási/szolgáltatási igényeket a gyermekjólét, a családsegítés, az idősellátás területén, illetve felvessen egyéb, speciálisabb problémákat, kihívásokat is.

A demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetképet tekintve megállapítható, hogy a megye előregedő korszerkezettel jellemezhető, emellett számos mutatója elmarad az országos átlagtól. A megyén belül jelentkező különbségek is hangsúlyosak, ugyanis a Hatvan-Gyöngyös-Eger fejlettnak tekinthető, jól prosperáló gazdasági tengelytől mind délre, mind északra kedvezőtlenebb helyzetű térségek találhatóak.

A gyermekjóléti ellátással foglalkozó alfejezetben rávilágítottam arra, hogy az országos, illetve a Heves megye egyik leszakadó térségét (hevesi kistérség/járás) összevetve megállapítható, hogy a hevesi járás lakosságát jellemző, az országostól számos mutató alapján rosszabb társadalmi és gazdasági helyzet leképeződik a helyi humán ellátórendszerben is. Az itt működő gyermekjóléti szolgálat szociális szakemberei más összetételű problémahalmazzal szembesülnek, mint az országosan jellemző arányok. Jellemzően nehezebb élethelyzetekben élő kliensekkel dolgoznak, az általuk gondozott ellátotti szám pedig másfélszerese az országos átlagnak. Az átlagosnál komplexebb problémák kezelését a kívánatosnál kevesebb szakember nem tudja megfelelően kezelni, hiszen tevékenységük jelentős részét a „tűzoltás” teszi ki. Ez talán az ellátottak/kliensek helyzetének szinten tartásához elég, de társadalmi felzárkózásról e térségekben még beszélni is merész álom.

A családsegítő tevékenységet ugyancsak több statisztikai adattal mutattam be, amelyeket egyrészt megyénként, másrészt Heves megyén belül járásonként ismertettem. Mind az ellátást igénybe vevőket jellemző mutatók (iskolai végzettség, gazdasági aktivitás), mind az esetkezelés és a hozott problémák mutató alapján megerősítést nyernek a gyermekjólét kapcsán tett megállapítások. A területi és a társadalmi különbségek felerősítik egymás hatásait.

Heves megye előregedő korszerkezetéből adódóan az idősellátás egyes statisztikai adatainak bemutatása (szintén megyénkénti és Heves megyén belül járási bontásban) megkerülhetetlen ahhoz, hogy megismerjük, jelenleg hogyan milyen helyzetben van az idősellátás. Azonban mindezt tovább differenciálják azon példák, amelyek a megye település-, illetve intézményvezetői által elmondottak alapján mutatják be, miként működnek ezen ellátások, szolgáltatások a gyakorlatban: a nappali ellátás, a házi segítségnyújtás, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás.

8. Következtetések, javaslatok

Amennyiben a megyén belül is hátrányos helyzetű térségek, települések felől közelítjük meg a tanulmányban bemutatott folyamatokat, kihívásokat, meg lehet állapítani: számos fejlesztési terv és stratégia létezik, amelyek esetében nem azzal van a baj, hogy a célkitűzéseket ezekben rosszul fogalmazzák meg. A célok jelentős része megállja helyét, azonban a kérdések, problémák valós megoldása azonban várat magára. A kérdés tehát az, hogy miért nincsenek érdemi eredmények?

Ennek egyik legfőbb oka, hogy az oktatás-, foglalkozás-, szociálpolitikai kérdések csakis a maguk komplexitásában kezelendők és kezelhetőek. Az egymástól függetlenül végzett beavatkozások mindössze részeredményeket képesek produkálni, ahhoz azonban korántsem elegendők, hogy a több évtizede tartó hanyatlási folyamatot lassítsák, megállítsák, visszafordítsák. A másik fontos ok, hogy az elmúlt évek, évtizedek beavatkozásai jellemzően figyelmen kívül hagyták vagy csak érintőlegesen foglalkoztak a helyi társadalom – egyre romló – állapotával, amelybe nemcsak a korszerkezet, az iskolai végzettség, a foglalkoztatottság, hanem a foglalkoztathatóság, az egészségügyi, sőt a mentális és pszichés helyzet is beleszámít. Számos infrastrukturális fejlesztés valósult meg (pl. intézményfelújítások), történnek kísérletek helyi gazdaságfejlesztésre, munkahelyteremtésre, azonban mindezek eredményei korlátozottak.

A mielőbbi beavatkozás első lépése a helyi humán ellátórendszer megerősítése kellene, hogy legyen. A szociális, oktatási és egészségügyi szakemberek megfelelő segítségével, szakmai támogatásával, és helyben tartásával lenne eredmény elérhető. Ugyanakkor – a már jelenleg is érzékelhető szakemberhiányt figyelembe véve – nemcsak ott tartani, de odavonzani is szükséges szakembereket. Mindez csak megfelelő anyagi és erkölcsi elismerés mellett kivitelezhető.

Felhasznált irodalom

- Barta Katalin (2013): Torokszorító történetek: egyre több a nehéz sorsú család, Heves Megyei Hírlap
- Barta Katalin(2014): Megyénkben nyáron érnek véget a mélyszegénység elleni programok, Heves Megyei Hírlap
- Barta Katalin (2015): Teljesen egyedül maradhatnak gondjaikkal az idős rászorulóok, Heves Megyei Hírlap
- Barta Katalin (2015): A feszültség tapintható: gumifalak kellenének az óvodába, Heves Megyei Hírlap
- Barta Katalin – Szilvás István (2015): Esélyt kapnak a túlélésre, Heves Megyei Hírlap
- Bódi Ferenc (szerk.) (2001): Helyi szociális ellátórendszer vidéken, Agroinform Kiadóház, Budapest
- Farkas Péter (2012): A szeretet civilizációjáért. Társadalompolitika – szociálpolitika – családpolitika és a keresztény társadalometika, L'Harmattan Kiadó, Budapest
- Herczog Mária (2005): Gyermekvédelmi kézikönyv, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest
- Juhász Henrietta (2015): Hosszú a várólista szociális bérlakásra, Heves Megyei Hírlap
- Sike Sándor (2015): A szegény ember – közkifolyóból nyert – vízzel főz, Heves Megyei Hírlap
- Szalay Zoltán (2015): Dobozba zárt biztonság, Heves Megyei Hírlap
- Szilvás István (2011): A fél falu a rászorulóok listájára került, Heves Megyei Hírlap
- Szilvás István (2015): Egyre több család szorul támogatásra, Heves Megyei Hírlap

Adatforrások

- Központi Statisztikai Hivatal (KSH)
- Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR)